

Etxebizitza-eskubidea

Gako-hitzak:
Plataforma por una Vivienda Digna.
Kepasakonlakasa.
BOE zozketak.
etxebizitza-parke publikoa

Agurtzane Elguren

Babes ofizialeko etxebizitzetako (BOE) buruzko monografia honetan, gizarte sozialak etxebizitza bat eskuratzeko dituen zailtasunei buruz zerbait aipatu nahi izan dugu, hau da kaleko gazteek, nahiz ez hain gazteek, BOE etxebizitzak eskuratzeko dituzten zailtasunak plazaratzea.

Egon badago jende asko eta asko zerrenda luze eta amaigabeetan izena emanda, etxebizitza bat noiz tokatuko zain. Zozketak joan eta etorri egingo dira, batzuk, gutxieneoak, zorionekoak izango dira baina gehiengo handi bat, hurrengoan izango delakoan, gurasoen edota beste ezagun batzuekin batera duten etxebizitzetara itzuliko da.

Zilegi al da, ordea, “zortea” oinarritzko eskubide baten ezarpenean agertzea? Espainiako Konstituzioaren 47. artikulua dioen moduan: “*Espainiar guztiak dute etxebizitza duin eta egokia izateko eskubidea. Botere publikoek bideak jarriko dituzte eskubide hori gauzatzeko, eta dagozkion arauak ezarriko dituzte, interes orokorrari begira arantuz lurzorua erabilerara, espekulaziorik izan ez dadin. Erkidegoak parte izango du erakunde publikoen birgintzak eragiten dituen gainbalioetan*”. Beraz zortea ez luke eskubidearekin zerikusirik izan behar.

Botere publikoek arazo honi aurre egiteko jarri dituzte bideak, bai, baina jarri diren irtenbideek hiritarren kopuru handi bat kanpoan uzten dutela nabarmena da. Agian beste soluzio batzuk hartzea komenigarria izango litzateke eta badira arazo hauek aztertu eta ondoren irtenbideen proposamenak egiten dituzten taldeak. Beraiek ez dute ezer doan jaso nahi, politikaren gainetik dagoen arazoa da. Besteak beste Europako lurraldeetan indarrean den etxebizitza-politika kontuan hartzea nahiko lukete, alokairua jabegoko etxebizitzaren aurrean jarriz adibidez.

Talde horien sorrera azaltzen hasiko gara; **Espainiako estatuan 2003. urtean etxebizitza bat izateko zailtasunak ikusirik, Madrilgo auzo-kexa bezala eta herritarren sektore, erakunde sindikal, politiko eta ekologisten laguntzaz, gai honi aurre egiteko lehenengo batzarra egin zen. Batzar horretatik Por una Vivienda Digna (1) (PVD) deituriko plataformaren lehen**

zuzendaritza-batzordea eratu zen. Hastapenetan Madril guztian 40-60 partaide baino gehiago ez izan arren, etxebizitzaren gehitzea eta, batik bat, espekulazioaren handitzea zela-eta, ondorengo bi urteetan, pisu handia hartu zuen, gehienbat Madrilgo erkidegoa barneratuz.

2005eko ekainaren 20an, Madrilen lehenengo mobilizazio handia egin zen, PVDk deituta, eta bertan hainbat herri-plataformak zein langileen elkarteek parte hartu zuten, “Por el derecho a techo. Stop Especulación” lemapean. Antolatzaileen arabera, 10.000 lagun atera ziren kalera.

2006ko maiatzean, espontaneoki, Internet eta sms-en laguntzaz, gazteen, eta ez hain gazteen, eserialdiak sortu ziren. Denboran zehar Espainiako estatu erdian gertatu ziren eserialdi horiek, legezkoa iruditzen zitzaizkien guztia adierazi nahian. Ekintza hauen ondorio gisa, hiriburu ezberdinetan (Sevilla, Valentzia, Alacanten, Castellón, Bartzelonan, Bilbon, etab) zenbait batzar egin ziren eta gerora “V de Vivienda” izenez ezagutu ziren talde eragileak sortu ziren. Ekintzak aurrera zihoazen heinean, PVDk Madrilez gain indar handia hartu zuen Bartzelonan (V de Vivendaren eskutik), Alacanten, Castellon eta Bilbon. Euskal batzordea beste talde eta azpitalde txikien bitartez sortu zen, Donostian eta Gasteizen bezala, non 110 aktibista izatera iritsi ziren.

Gaur egun EAEn, PVDren Euskal Plataforma 2007. urtearen amaieratik aktibitatearik gabe dago, Luis Perez Euskal Herriko PVDko parte-hartzaile eta ordezkaria izan zenak adierazi digunez. Gipuzkoan, Kepasakonlakasa (2), Etxebizitza Duin Baten Aldeko Asanblada aurki dezakegu. Hala eta guztiz ere, EAEn badira etxebizitzaren arazoaz gain, beste mota batzuetako aldarrikapenak egiten dituzten plataformak: Elkartzen, Kalegorrian, Yrungo Etxebizitza Asanblada Herrikoia, etab.

Kepasakonlakasako kide den Jürgen Wolffekin egon gara harremanetan eta talde horren arabera, *“etxebizitzaren prezioen igoeraren arrazoiak berdinak dira Estatuko puntu guztietan. Arrazoiak, merkaturaren merkantzia gisa, etxebizitzaren balioaren igoera izan da. Lehen bikote baten soldataren %35 suposatzen zuen pisu batek, gaur*

Irudia: Jaume d' Urgell

egun pisu berdinak bikotearen soldataren %60-70 suposatzen du. Beraz, etxebizitzaren prezioen igoera, merkantzia gisa bere balioaren handitzea besterik ez da”.

Herritarren edo merkatuaren egonkortasunaren arteko aukeraketa bat egin beharko litzatekeela dio talde sozialak. Oreak hori lortzeko administrazioaren parte-hartzea momentuko prezioen jaitziera bat exijituz, arazoa estaltzea besterik ez dela argudiatzen dute.

Zein da haien ustez irtenbidea? Etxebizitza merkatutik ateratzea. Horretarako konponbide estrukturalak bilatu beharko liriteke, eta ez azaleko keinu hutsalak. Merkatuko etxebizitzaren kitatzea, Administrazioak edo irabazi-asmorik gabeko elkar-teek kudeatutako parke publiko baten bitartez eman beharko litzateke Kepasakonlakasaren aburuz, eta hori nolabait babes ofizialeko etxebizitzak promozionatzen direnean gertatuko da.

Etxebizitzak erosi edo alokatu egin beharko liriteke? Kepasakonlakasa taldearen arabera “alokairua indartu beharko litzateke jabeagoaren gainetik. Etxebizitzara sarrera aldarrikatzen ari gara eta salmentara bideratuta dauden etxebizitzaren portzentajeak, hau ekonomikoki bere gain hartu ezin dezakeen talde sozial handi bat kanpoan uzten du, baita herri horretan urte askorako bizitoki ez den jendea ere. Jadanik pisuzko arrazoak haur, etxebizitzaren merkatu librean merkantzia izatea gehitu behar zaio.”

Izatez, BOE politiken hastapenak besterik ez gaude ikusten Euskal Herrian. Horren adierazle zuzena orain arte babes ofizialeko etxebizitzari eman zaien tratamenduan agertzen da; hamar urte igaro eta gero, Jaurilaritzatik jaso zuten “babesa” alderatu egiten zen eta merkatu librean igarotzen ziren. “Etxebizitzaren jabeago pribatu izatera pasatzen zen eta horrela etorkizunean trukerako txanpon izan zitekeen.” Gaur egun, babesaren egoera iraunkorarekin, aurrerapauso erraldoia eman da. BOE etxebizitza erosten denean etxabearen mailatik gora dena besterik ez da erosten; lurzorua oraindik gobernuarena izaten jarraitzen du. Are gehiago, “azalera-eskubidea” erostean, 75 urteren buruan gizarteari itzuli behar zaion eskubide bat besterik ez da jasotzen. Horrekin, BOE jabetza bat etxebizitza aske

bihurtzean sorraraz daitekeen espekulazioa ekidin nahi izan da (espekulazio hori, gainera, jatorri publikoko jabetzen bidez egiten zen).

Loiolako plangintzaren inguruan, Kepasakonlakasak ere badu zeresanik: “Donostiako Udalak, etxebizitzaren eskubidearen bermea erregularizatuko duen lehen udala izan nahi izan du, horretarako parke publiko bat eratuz. Jarraitu beharreko bidea hori dela uste dugu, horrela etxebizitzak merkatutik aterako baitira. Baina eman diren pausoak gutxiegi direla uste da. Hartu diren neurriek gutxi adierazten dute kirol-degi eta frontoietan milaka pertsona daudenean, gure oinarrizko eskubide baten errespetua sarritzat izango duen zozketa baten zain.”

Berrito ere zortearen afera agertzen zaigu, eskubidea kasualitatearen aurka. “BOE etxebizitzak eskuratzeke izena eman duten lagunen zerrenda amaigabea ikustean, administrazioak esango du ez dagoela jende horretzat guztiarentzat esleitzeke etxebizitzarik eta ondorioz hiri-lurzoruan etxebizitza sozialak eraikitzeke gogor lanean dabilzuala.” Zein da, beraz, aurkezten den ebazpena? “Arazo honi irtenbide bat emateko, gaur egun eraikita dauden etxebizitzak eratuako parke publiko bat sortu beharko litzateke, horrela etxebizitza hutsik egon ez dadin. Ideia hau aurrera eramateko aipaturiko etxebizitzaren horien jabeek bi aukera eman diezazkiekegu: batetik jabeek etxebizitza izaten jarraitzea baina horregatik zerga handi bat ordainduz, edota beraien pisuak administrazioak kudeatutako parke publikoan sartzea.”

Etxebizitza eskubidea dela argi dago, paperean behintzat. Azken bi hamarkadetan bizi izan dugun ziklo ekonomiko biziak EAEn 30.000 etxe huts laga ditu. Zenbat izango dira horietatik BOE zozketa batean lortuak? Espekulazioaren afera gizartearen esparru anitz zipriritintzen dituen gaitza da; arrain handiek kaltea egiten badute ere, txikien eskuetan dago mugimendu zentripetoa norabidez aldatzea. Norabide zehatzak agerian gelditu zaizkigu.

- (1) www.viviendadigna.org
- (2) www.kepasakonlakasa.com